

Универзитет уметности у Београду

Факултет ликовних уметности

Париска 16, Београд

ИЗВЕШТАЈ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ И ОДБРАНУ ДОКТОРСКОГ УМЕТНИЧКОГ ПРОЈЕКТА И
ПИСАНОГ РАДА: **Објекти утехе- изложба тактилних скулптура, инсталација и
цртежа**, кандидаткиње Оље Нонковић

На седници Наставно-уметничко-научног већа ФЛУ, одржаној 02. јуна 2021. године именована је Комисија за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта **Објекти утехе- изложба тактилних скулптура, инсталација и цртежа**, кандидаткиње Оље Нонковић: мр Мрђан Бајић, редовни професор ФЛУ, др Бојана Шкорц, редовни професор ФЛУ, др ум. Радош Антонијевић, редовни професор, ФЛУ, др ум. Невена Поповић, доцент Факултет уметности Косовска Митровица, и др ум. Оливера Парлић-Карајанковић, ванредни професор, ФЛУ, у својству ментора.

ИЗВЕШТАЈ

Биографија кандидата

Године 2013. кандидаткиња Оља Нонковић завршила је мастер академске студије на вајарском одсеку ФЛУ у Београду, у класи професора Мрђана Бајића, чему су претходиле завршене основне академске студије на истом одсеку, у класи професора Вељка Лалића.

Пре ових студија, године 2010. кандидаткиња је такође, успешно завршила студије на Високој школи ликовних и примењених уметности у Београду и тиме стекла звање наставника ликовне културе.

Средњу уметничку школу Техноарт у Београду, смер конзервација и рестаурација културних добара завршава 2007. године.

Чланица је УЛУС-а од 2014. Од 2008. године активно излаже у земљи и иностранству. Током студија бележи изузетну излагачку активност.

Излагачке активности:

2021. Објекти утехе-изложба тактилних скулптура, инсталација и цртежа, докторски уметнички пројекат, Галерија Факултета ликовних уметности, Београд

2019. Offene Ateliers 2019 (Дан отворених атељеа), Pforzheim, Немачка.

2015. Ш.У.Н.Д (Шта уметност нуди друштву), УК Пароброд, Београд.

2014. 21.АРТ МАРКЕТ, 8 соба 8 самосталних изложби, Кућа краља Петра, Београд.

2014. Изложба вајара Србије 2014, Кућа краља Петра, Београд.

2014. Изложба нових чланова УЛУС-а, Павиљон Цвијета Зузорић, Београд.

2014. Пројекат, *Нова колекција*, Београд

2013. "Georgian College, School of design and Visual Art"

Student Exchange Exhibition, Онтарио, Канада.

2013. Самостална изложба, *Органски простори*, СКЦ Крагујевац.

2012. Коаутор скулптуре у јавном простору *Цреповање* у оквиру Међународне летње уметничке школе „Дуни ветре са банатске стране“, Универзитета уметности, Нови Бечеј

2012. и 2013. Terra, студентска радионица, Кикинда.

2012. и 2013. *Територија*, Скулптуре у јавном простору у оквиру Белефа-а, Београд

2012 и 2013. Изложба студената графике и вајарства Факултета ликовних уметности у Београду, *МАСТЕР 12*, Галерија савремене уметности, Смедерево.

2011. Ликовна колонија, *МЕРМЕР И ЗВУЦИ*, Аранђеловац.

2011. *Уметнички догађај, слике, скулптуре, цртежи, инсталације, перформанси и улични интервенције*, Кућа Ђуре Јакшића, Београд.

2011, 2012. и 2013. Изложба цртежа и скулптура малог формата студената ФЛУ, Галерија дома омладине, Београд.

2009. Дипломска изложба студената Високе школе ликовних и примењених уметности у Београду, Музеј примењених уметности, Београд

2008. Групна изложба цртежа, слика и скулптура, Галерија *Врето*, Београд

Детаљна анализа докторског уметничког пројекта-предмет рада, циљеви, хипотезе, методологија

Докторски уметнички пројекат ***Објекти утехе-изложба тактилних скулптура, инсталација и цртежа***, кандидаткиње Оље Нонковић, обухвата писани рад и изложбу скулптура, инсталација и цртежа која се одржала у Галерији Факултета ликовних уметности у Београду у периоду од 9. јуна до 22. јуна 2021. године.

На изложби су представљени радови из серија *Тела, Органа и Срца*: 7 тактилних зидних објеката, 3 скулптуре (средњег и мањег формата), инсталација у простору састављена од две форме, већих димензија, као и цртежи у традиционалној цртачкој техници и у техници

веза на платну. Предмет кандидаткињиног бављења јесу начини и форме отелотворења и транспозиције осећајних мрежа и садржаја у различите мекане материјале. Динамична просторна организација радова употпуњује скулпторску артикулацију интензивно проживљених осећања кроз телесно искуство. Проистекли из граничних животних ситуација у којима се проживљено дубоко утискује у наше тело и постаје својеврсан начин памћења, ови преплети различитих емоција, утемељени у конструктивистичким али и органским, морфолошким принципима грађења, перципирају се као тела за себе. Испитујући језик нетрадиционалних скулпторских поступака, Оља Нонковић се бави трансформацијом невидљивог личног телесног записа у нову хибридную скулпторску форму. Базирани на научним узорима репрезентације органа, ове форме органоликих тела ипак сугеришу нову и другачију функционалност.

Радови настали употребом и манипулацијом меких материјала, представљају ауторкину идеју да се унутрашњи емотивни живот отелотвори и повеже са окружењем при чему амбијентална поставка конституише простор новог тела. Оно што проживљавамо дубоко у себи и кроз наше тело: страх од смрти, трошност, потребу за заштитом драгих људи, и отпор према протоку времена, а заузима неки реални простор у нашем бићу, кроз ауторкин истраживачки и обликовни процес добило је свој материјални и чулни еквивалент. Екстернализација ових садржаја који се често читају као „слаба места“ управо чини супротно томе и потврђује их као трансформацијска упоришта.

Серију зидних радова у нијансама људске пути-тактилне рељефне структуре, изражених волумена, чини седам кружних форми изведених у транспарентној, деликатној и еластичној тканини. Рачунајући на ова физичка својства материјала, ауторка обликује форме изузетне телесности у којима се надовезују и смењују бујајући волумени и тајанствени пасажии контраформи. Форме су апстрактне, њихова изузетна телесност није резултат миметике визуелног, већ долази од тектилности и виталности заокружених облика. Својство скулптуре, а то је да је она пре свега телесно искуство, у овим радовима је наглашено њиховом чулношћу, која позива посматрача да је истражи не само погледом, већ и непосредније-додиром.

Жижну тачку поставке чини инсталација две телесне меке форме у димензијама људског трупа, потчињена силама гравитације. По свом облику ове форме су амбивалентне, могле би бити и органи али и тела за себе, у сваком случају нека врста живог присуства. Упркос витализму облика, ове форме одишу бременитошћу. Њихова покретљивост и мекоћа заустављене су асоцијативним положајем маса са којим се готово можемо поистоветити. У простору галерије позициониране су попут нечег живог што седи пасивно на поду или беспомоћно виси у простору без чврстог ослонца под ногама. Елементи и материјали које кандидаткиња употребљава, јесу визуелна и тактилна манифестација одређених емотивних стања, која провоцира емпатију и подсећају на трошности људског тела.

Трећу групу радова чине две органске форме, интензивнијег обојења. У односу на претходне радове који су имали за своју референцу кожу, наш највећи орган, ове тродимензионалне форме се крећу у распону од кармин црвене до бледо ружичасте. Њихова структура је разграната и пре упућује на систем и повезивање. Иако целовити и заокружени, њихова унутарња организације сугерише проток и кретање у одређеном смеру. Начин грађења форме подразумева конструисање облика поступком шивења, при чему еластичност материјала омогућава варијације у напону форме. Сам поступак спајања елемената у целину са јасном идејом његове функције, није скривен, напротив, очигледан је и доприноси структурном богатству израза. Шавови и спојеви постају деликатна нерватура или мрежа ожиљака, којом се цртачки поступак инкорпорира у скулптуру. Рад *Срце*, мала, обла шивена форма у стакленом телу посуде, јесте веза тродимензионалних радова са серијом цртежа на платну који су настали поступком везења. У првом плану ове скулптуре није њен сведен облик и површина текстилног омотача, већ мрежа шавова црвеним концем која држи на окупу и маркира унутрашњи простор рада и његов садржај. Ауторка успешно спаја форму срца-виталног органа и предмета, лопте-крпењаче.

Овој скупини радова као прелазна форма између везеног цртежа и објекта, припада и везени цртеж *Срце*. Ружичаст текстил, натегнут преко дрвеног обруча, попут коже бубња, неконвенционалном поставком на поду галерије сугерише своју предметност.

Три рада из серије везених цртежа на платну са мотивима срца, за разлику од претходног рада, постављени су и реферишу на ординарне представе анатомске структуре органа-срца. Студиозни али и експресивни упркос спорости поступка, ови цртежи поседују изражену рељефну структуру. Третиране као пропозиција, специфична ограничења технике веза у методолошком смислу довела су до проналажења праве мере, контролисања и одбацивањем вишка.

У оквиру свог докторског уметничког пројекта, Оља Нонковић је представила и серију цртежа већег формата насталу класичним цртачким поступком графитном оловком у комбинацији са уљаним пастелом. Формално и мотивски сродни осталим радовима, ови цртежи садржајно употпуњују укупан уметнички опус. Ауторка демонстрира темељну цртачку вештину и дисциплину стварајући органолике форме зачудне функције. Цртачки поступак наликује ткиву или ткању чиме се ови цртежи још интензивније повезују са осталим радовима чинећи компактну проблемску и садржајну целину.

Ова изложба је резултат индивидуалне уметничке методологије, конципиране као својеврсна форма интроспекције у којој настали радови попут прелазних објеката, доносе неку врсту утехе и ослобођења од емоционалног баласта. Својим израженим тактилним карактеристикама и несумњивом скулпторском артикулацијом они би требало да буду својеврсно обраћање и позив да се њихова природа испита не само посредством чула вида.

Писани део докторског уметничког пројекта ***Објекти утехе-изложба тактилних скулптура, инсталација и цртежа***, кандидаткиње Оље Нонковић има 99 страница које обухватају Апстракт, 13 поглавља (*Увод, Од идеје до уметничког пројекта, Унутрашњи простор скулптуре, Материјализација осећања, Бол и уметност, Страх и уметност, Нова функција органа, Срце-медицински, естетски, лични аспект, Тактилност и форма, Текстил као скулпторски материјал-мека скулптура, Поступак шивења и савремени вез у уметности, Цртеж, Закључак* као и Библиографију, Вебографију, Биографију, Списак репродукција, Изјаву о ауторству, Изјаву о истоветности и Изјаву о коришћењу. Текст употпуњује 59 илустрација, од којих је 41 репродукција радова насталих у оквиру докторског уметничког пројекта.

У овом теоријском делу, осим анализе процеса настанка дела и у односу на релевантне примере из историје уметности и савремене уметничке праксе, ауторка истражује концепте људске анатомије, тела и телесности са позиције различитих дисциплина: уметничке, психолошке, филозофске, антрополошке и социолошке.

У *Уводу*, ауторка наводи као основе и поводе свог теоријског и уметничког истраживања људско тело, његове органе (пре свих срце) у релацији са психичким животом индивидуе, са посебним освртом на области које говоре о вези бола и страха са уметничким изразом, о мекој скулптури и текстилу као скулпторском материјалу, те о новом приступу телу и телесности. Ово уводно разматрање представља сажетак тема које ће се разматрати у поглављима која следе, а приступају проблематици са различитих искуствених и теоријских позиција.

У првом поглављу ***Од идеје до уметничког пројекта*** уметница настоји да мапира развој уметничког рада, одакле долазе идеје, како настају и како се кроз процес мењају. Као значајну методу, она наводи унутрашњи дијалог, низ питања које уметник поставља сам себи у стваралачком процесу. Исходиште и тежња у поступку јесте конституисање отвореног система који ипак подразумева целовитост и заокруженост. Такође, иако се бави емотивном компонентом уметничког рада, ауторка као једну од инстанци свог процеса наводи и *сузбијање експресије/афекта*. Ово је само привидна контрадикторност, која ставља у први план мисаони и истраживачки процес којим се артикулише скулпторски израз. Емотивна компонента јесте само почетна тачка овог процеса.

Поглавље ***Унутрашњи простор скулптуре*** полази од дефиниције скулптуре и њених просторних одлика са нарочитим освртом на односе споља – унутра, пуно-празно, простор који обликује скулптуру/скулптура која обликује простор, као и на материјалност шупљине. Појам унутрашњег у уметности као нематеријална компонента рада такође је једна од тема овог поглавља. Ова разматрања прати референтни визуелни материјал, примери из историје уметности и личне уметничке праксе, као и илустрација морфолошке грађе плода.

Материјализација осећања поглавље које следи, полази од Плучникове теорије емоција и осећања као једне од базичних одредница човека као и од изражавања осећања кроз

уметност. Разумевање дела, трансфер афеката кроз уметнички рад и освешћавање несвесног кроз стваралаштво такође су предмет ауторкиних разматрања. Она анализира на који начин уметник изражава осећања кроз дело, нарочито посредством материјала, облика и боје.

У поглављу **Бол и уметност** Нонковић разматра стваралаштво као одбрамбени механизам и компензацију. Осврћући се на рана искуства и испољавање страхова и траума кроз цртеж код деце, ауторка се бави играчком, нарочито плишаним меканим играчкама као транзиционим објектима. Стваралаштво као вид терапије код одраслих такође јесте једна од тема која се обрађује у овоме поглављу, при чему ауторка успоставља јасну диференцијацију и разлику у односу на професионални стваралачки процес. Бавећи се стваралачким поривом код уметника са траумом и суочавањем са прошлосту кроз уметничко стварање, Нонковић наводи примере из историје уметности и изјаве уметница Виде Јоцић (искуство логора Аушвиц), и Магдалене Абаканович (медицинска сестра у II Светском рату). Ауторка такође наводи и личну, избегличку трауму у којој се преламају претходно разматрани аспекти.

Поглавље **Страх и уметност** приступа појму страха са различитих становишта, са нарочитим освртом на свесни и несвесни страх и његовим утицаје на појединца. Као личну позицију ауторка препознаје стваралаштво као начин борбе са страхом.

У поглављу које следи, **Нова функција органа**, Нонковић образлаже функцију, значај и симболику органа и организма као целина као и симболику органа у уметности. Уметница свој рад сагледава као процес стварања нових скулптуралних форми органа као дела духовног тела човека. У овом поглављу и ономе које следи, **Срце-медицински, естетски, лични аспект**, теоријска разматрања прате упоредне илустрације анатомских студија Леонарда да Винчија и медицинских шема представљања органа/срца. Осим научне интерпретације пресека анатомских модела срца, ауторка разматра Синдром сломљеног срца као и симболику срца која је присутна кроз историју цивилизације. Лично искуство и сазнање да се срце иако базично састављено од мишића не може заштити, у великој мери

је одредило ауторкин правац скулпторског поступка: *шивење као један од најстаријих начина спајања елемената јесте покушај поправке срца.*

Образложивши поетску и проблемску базу свога рада у претходним целинама, у поглављима која следе, ***Тактилноста и форма, Текстил као скулпторски материјал-мека скулптура, Поступак шивења и савремени вез у уметности,*** ауторка анализира материјална својства рада као и начине скулпторског поступка. Одабир материјала и методологија рада у одабраном материјалу, између осталог, заснивају се на важност додира и хаптичким одликама. Такође, трансформацијски потенцијал и покретљивост меке скулптуре јесу својства која су одговарајући еквивалент наведеним поетским основама и неизоставни су део сваког разматрања телесности у скулптури. Нонковић детаљно анализира употребу текстила као нетрадиционалног скулпторског материјала, као и појам *soft sculpture* и његово место у оквиру савремене уметничке праксе. Рад са иглом и концем, јесте саставни део овога поступка, у савременој уметности препознат као могућа цртачка техника. Некада омаловажаван као ручни рад (мање вредан, кућни рад) вез, Нонковић користи за своје цртачко истраживање, афирмишући га као легитимно уметничко средство.

Последње поглавље посвећено је традиционалној техници цртежа који је неодвојив део овог истраживања. Ауторка пореди два различита цртачка поступка: класичан цртеж и цртеж везом чиме уводи и временску компоненту у стваралачки чин.

Критички осврт на докторски уметнички пројекат и оцена остварених резултата

Докторски уметнички пројекат Оље Нонковић представља пре свега афирмацију меких материјала у скулптури, као уметнички израз који не припада традиционалној скулпторској форми, али се и не опире искуствима исте. Шта више, иако дубоко утемељен у ликовном језику, опус Оље Нонковић превазилази тај оквир и отвара са за комплексније значењске и проблемске односе. Обједињујући различите мекане материјале, у фокусу остаје процес и временска компонента коју поступак шивења подразумева. Идеју заустављеног времена у

скулптурама-бићима која се опиру и одолевају смрти, кандидаткиња је успешно реализовала кроз серију приказаних радова.

Људско тело је кроз историју било једно од највећих подручја борбе, а срце, као његов специфичан орган често је бивало предмет бављења у уметности, било да су му приписивана или одузимана изузетна својства. Упркос томе, за нас и даље остаје интригантан онај простор и процес у коме психичко и духовно постају материјални део нашег тела. Трауматична искуства обликују наш осећај тела и телесности. Из тог тла је и настао приказани уметнички опус-просторна и материјална артикулација тог телесног записа, којим је Нонковић реализовала постављене циљеве. Развијајући свој интуитивни метод, на начин како га објашњава феноменологија, као специфично средство стицања знања, нарочито у оним аспектима који потичу од телесног искуства, ауторка конституише лични поступак, именујући га као *материјализацију неизвесног*.

Теоријско истраживање успешно обједињује различите, често супротстављене погледе на тему људског тела као сазнајног субјекта али и питања нашег унутарњег, емотивног живота. Докторски уметнички пројекат ***Објекти утехе-изложба тактилних скулптура, инсталација и цртежа***, кандидаткиње Оље Нонковић представља потпуно остварену целину теоријског и уметничког рада. Међусобно прожето и промишљено теоријско и практично истраживање је резултирало изложбом скулптура и цртежа као и писаним текстом у коме је кандидаткиња Нонковић опширно и аналитично представила свој уметнички рад: од почетних идеја до његовог сусрета са публиком. Овим је кандидаткиња у потпуности остварила све циљеве и очекиване резултате истраживања докторског

Закључак комисије

Комисија закључује да је докторанткиња Оља Нонковић у практичном делу докторског уметничког пројекта успешно реализованом изложбом ***Објекти утехе- изложба тактилних скулптура, инсталација и цртежа***, достигла висок уметнички квалитет, а текстуалним делом рада веома јасно мапирала путеве свог уметничког поступка.

На основу укупне оцене докторског уметничког пројекта **Објекти утехе- изложба тактилних скулптура, инсталација и цртежа**, Комисија предлаже Наставно-уметничко-научном већу Факултета ликовних уметности у Београду да прихвати Извештај Комисије за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта, који би, затим са Предлогом одлуке био достављен Сенату Универзитета уметности.

мр Мрђан Бајић, редовни професор ФЛУ

др Бојана Шкорц, редовни професор, ФЛУ

др ум. Радош Антонијевић, редовни професор, ФЛУ

др ум. Невена Поповић, доцент, Факултет уметности Косовска Митровица,

др ум. Оливера Парлић-Карајанковић, ментор, ванредни професор, ФЛУ